

Kuopiossa laajaa yhteistyötä lähisuhdeväkivaltaa kokeneille

Väkivaltaa esiintyy eri muodoissa, usein omassa kodissa ja tekijänä on ihminen, jonka kanssa jaetaan yhteinen arkielämä. Väkivalta voi ilmetä esimerkiksi fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, taloudellisena tai kulttuurisena väkivaltana ja kaltoinkohteluna. Myös kunnia- ja arvoväkivaltaa, vainoa, kemiallista väkivaltaa ja uskonnollista väkivaltaa voi esiintyä. Kuopiossa tehdään laajasti yhteistyötä eri toimijoiden kesken perheiden auttamiseksi ja lähisuhdeväkivallan poistamiseksi.

Lähisuhdeväkivallan työntekijät Kuopiossa korostavat keskinäistä yhteistyötään perheiden auttamisessa. Yhteistyön osalta Kuopiossa on hyvä tilanne ja yhteyttä asiantuntijoihin voi ottaa matalammalla kynnyksellä: Myös lähisuhteissaan väkivaltaa käyttäneet huomioidaan ja heitä autetaan oppimaan vaihtoehtoisia toimintamalleja väkivaltaiselle käyttäytymiselleen.

– Toivomme, että asiakkaat ottavat meihin yhteyttä, jos lähisuhdeväkivalta on osa heidän elämää. Heidän ei tarvitse miettiä, onko heidän tilanteensa riittävä palveluihimme, vaan yhdessä sitten selvittelemme tilannetta, painottavat yhteistuumin Marianna Kettunen Turvallinen perhe –hankkeesta, Hanna Ravi Pelotta–hankkeesta, Ulla Nuutinen Kuopion turvakodista ja Mikko Pulkkanen Lyömätön Linja –toiminnasta.

Turvallinen perhe –hankkeessa tehostettua työskentelyä pariskunnille

Turvallinen perhe –hanke on aloittanut asiakastyönsä syksyllä 2018. Kyseessä on Kuopion seudun mielenterveysseura Hyvä mieli ry:n hanke. Kuopion hankkeen henkilöstö työskentelee Pohjois-Savon alueella, ja työtilat ovat Kuopion kriisikeskuksessa osoitteessa Kallanranta 9 (käynti Sepänkatu 1).

– Asiakkaat hakeutuvat mukaan toimintaan joko itse yhteyttä ottaen tai Kuopion kriisikeskuksen tai muiden yhteistyötahojen ja verkostojen kautta. Asiakkaat ovat parisuhteessa kohdanneet väkivaltaa, mahdollisesti mukana on erouhka, ja he haluavat muutosta elämäänsä Turvallinen perhe –toiminnan avulla, projektipäällikkö Marianna Kettunen kertoo.

Hankkeen tehtävänä on kehittää väkivaltatyöhön soveltuvaa toimintamallia, jonka avulla väkivalta saadaan päättymään parisuhteessa ja perheessä. Työskentely tapahtuu pariskuntien kanssa, jotka ovat halukkaita ja motivoituneita yhteistyöskentelyyn.

– Työskentely alkaa yksilökäynneillä ja jatkuu pariskuntakäynteinä turvallisuusfokusoidulla arviointijaksolla, jonka jälkeen laaditaan jatkotyöskentelysuunnitelma, Kettunen selventää.

Arviointijaksolla työskentelyn keskiössä on turvallisuus ja tavoitteena on, että väkivalta loppuu parisuhteessa ja perheessä.

– Parikäynnit mahdollistuvat, jos työntekijöinä olemme todenneet ne riittävän turvallisiksi yksilökäyntien keskustelujen perusteella.

Arjen turvallisuutta rakennetaan yhdessä

Käynnejä arviointijaksolla on pariskunnan yksilökäynnit ja kuusi parikäyntiä. Työskentely tapahtuu työparityönä. Arviointijakson työskentelyssä on ollut tähän asti mukana 14 pariskuntaa, joista 12 pariskuntaa on aktivoitunut, motivoitunut ja sitoutunut yhteistyöskentelyyn.

Käynneillä pariskunnan kanssa tehdään väkivallattomuussopimus ja yhteistyösopimus pariskunnan elämässä mukana olevien muiden toimijoiden tai hoitotahojen kanssa.

– Väkivallalla on monta eri muotoa, joita työstämme käynneillä, Kettunen kertoo.

Tapaamisissa keskustelussa on muun muassa puolisoiden välinen väkivallan historia ja nykytilanne, perheen historia sukupuutyöskentelyn kautta ja perheen lasten tilanne. Tapaamisissa tehdään myös turvasuunnitelma ja rakennetaan arjen turvallisuutta keskustellen uudenlaisen ymmärryksen ja toimintatapojen muutosten kautta.

– On tärkeää tavoittaa, kuinka väkivaltaisen toiminnan saa katkaistua ja loppumaan. Arviointijakson loppupuolella arvioimme, millaista työskentelyä pariskunta jatkossa tarvitsee, selvittää Kettunen.

Jatkotyöskentelyvaihtoehtoina on moniperheryhmä, parikäynnit tai siirtäen pariskunnan ohjaus toisen palvelun piiriin.

– Pariskuntatyöskentelyn kautta olemme saaneet toivottuja tuloksia työskentelystä. Pariskunnat ovat sitoutuneet käynteihin ja motivoituneet työskentelyyn kohti väkivallattomuutta, Kettunen toteaa.

Tavoitteena on jatkaa työskentelyä v. 2020 jälkeen.

– Hankkeen kautta meillä on mahdollisuus kehittää väkivaltatyön muotoja ja saavuttaa tarkoituksenmukaista ja vaikuttavaa lähisuhdeväkivaltatyöskentelyä pariskuntien kanssa.

Pelotta-hanke auttaa väkivaltaa ja sen uhkaa kokeneita

Kuopion ensikotiyhdistyksen Pelotta-hanke on viime vuonna alkanut kolmivuotinen hanke. Toimintaan kuuluu Pohjois-Savon alue ja toimistotilat ovat Kauppakatu 9:ssä Kuopiossa, mutta henkilöstön tavoittaa videoavusteisesti ja chatissa myös kauempaakin.

Pelotta on kehittämishanke väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden lasten ja aikuisten avuksi.

– Aloitimme avopalvelun ja asiakastyön syksyllä 2018. Työmuotojamme ovat avopalvelu, yksilökäynnit ja vertaisryhmät. Tänne voi tulla maksutta, nimettömänäkin, jolloin avun tarvitsijalla on matala kynnyks avun hakuun, kertoo projektipäällikkö Hanna Ravi.

Yksilökäynneille varataan aina aika, ja lisäksi joka keskiviikko on avokahvila, jonne voi tulla kello 10 ja 12 välillä. Moni asiakas käy molemmissa.

– Tänne voi tulla myös ohjatusti, esimerkiksi turvakodin kautta, ja toisinpäin meidän kauttamme myös turvakotiin. Meille voi ohjata mistä palvelusta vain. Asiakkaan kynnyks ottaa yhteyttä ja pyytää apua voi olla suuri ja silloin toisen palvelun ohjaaja voi soittaa ja antaa meille asiakkaan puhelinnumeron, mikäli asiakas on antanut siihen luvan, Ravi tarkentaa.

Tavoitteena auttamisen lisäksi myös häpeän pienentyminen

Pelotta-hankkeessa mallinnetaan asiakastyön polkuja, monimuotoisia palveluja ja tietoisuutta ammattilaisille. Hanke hyödyntää myös kokemusasiiantuntijoita. Kaikki yhteinen tietotaito kerätään samaan pakettiin.

– Ryhmämme ovat nyt keväällä avoimia, ja niihin voi tulla ilman yksilöasiakkuutta. Syksyn ryhmät ovat puolestaan suljettuja ja niihin päästään yksilökäyntien kautta. Monenlaista ryhmää ja käyntiä on kokeiltu, selvittää Ravi.

Vuosittain hankkeessa työskennellään noin 70 väkivaltaa tai sen uhkaa lähisuhteissaan kokeneen aikuisen ja lapsen kanssa. Pelotta-hanke on osa Ensi- ja turvakotien liittoa ja palvelu on mallinnettua ja samanmuotoista ympäri Suomea.

– Asiakkuudet ovat moninaisia. Asia koskee kaikkia ja puuttuminen väkivaltaan on velvollisuus. Suomi on turvallisin maa maailmalla, paitsi kotona naisille, Ravi huomauttaa.

Jokainen tuntee lähipiiristään jonkun, jota väkivalta koskettaa tai on koskettanut.

– Toimintamme tavoitteena on avun antamisen lisäksi myös häpeän pienentyminen. Hanke-työntekijät käyvät puhumassa paljon ammattilaisille ja aina jollakulla kuulijakunnasta on väkivallasta myös omakohtaista kokemusta.

Tavoitteena on, että Pelotta-hankkeen toiminta jää pysyväksi toimintamuodoksi hankkeen loputtua.

Turvapaikkana turvakoti – pelkkä uhka riittää

Turvakoti on toiminut Kuopiossa turvakotilain myötä kesästä 2015 alkaen ja Kuopion kaupunki on valittu palveluntuottajaksi vuoden 2023 loppuun. Turvakotipalvelut on tarkoitettu kaikille ja kaikenikäisille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille naisille, miehille ja lapsille. Turvakodit toimivat ympärivuorokautisesti. Kuopion turvakoti sijaitsee Lastentie 1:ssä.

– Turvakoti on kodinomainen paikka, jossa saa ympäri vuorokauden suojan väkivallalta ja apua väkivallan loppumiseksi. Turvakodissa asiakas saa tilanteeseensa ammatillista tukea, neuvontaa ja ohjausta, kertoo vastaava sosiaalityöntekijä Ulla Nuutinen Kuopion turvakodista.

Asiakkaalla on oikeus valita turvakoti, johon hän hakeutuu, mikäli turvakotiin mahtuu. Näin ollen tarvittaessa Kuopion turvakoti kattaa palvelualueena koko Suomen, ja Kuopion alueelta asiakkailta on mahdollisuus hakeutua mihin tahansa Suomessa olevaan turvakotiin. Turvakoteja on vuoden 2019 lopussa 28 ja perhepaikkoja niissä on yhteensä 202.

– Turvakodissa on henkilöstöä ympäri vuorokauden. Turvakotiin voi soittaa, jos haluaa lisätietoa tai tilanne mietityttää. Sinne voi myös mennä oma-aloitteisesti milloin vain, pelkkä lähisuhteen väkivallan uhka riittää turvakotiin hakeutumiseen syyksi. Turvakodilla oleminen on maksutonta, Nuutinen tarkentaa.

Turvakotiin ohjataan asiakkaita myös viranomaispalvelujen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen kautta. Turvakotiin voi soittaa viranomainen, yhteistyökumppani tai läheinen ja pohtia yhdessä turvakodin henkilökunnan kanssa, voisiko turvakoti tulla kyseeseen asiakkaan tai läheisen tilanteessa.

– Turvakodilla on asiakkaita vauvasta vaariin ja monikulttuurista rikkautta. Tarvittaessa käytämme puhelintulkkausta asiakkaan asioissa.

Viime vuonna Kuopion turvakodilla oli 169 asiakasta, joista aikuisia oli 96 ja alaikäisiä 73. Vuorokausia asiakkaille turvakodilla kertyi yhteensä 3 136. Valtakunnallisesti turvakodin asiakkaat ovat kokeneet turvakodin turvallisenä ja kodinomaisena paikkana.

– Turvakodissa asiakkaat saavat avun, ohjauksen ja turvan. Lisäksi tärkeä näkökulma on toivon luominen. Turvakodilla vahvistetaan asiakkaan omaa minuutta ja päätöksentekoa, jotka ovat voineet olla kadoksissa väkivallan ja sen uhan seurauksena pahimmillaan vuosikymmeniä, kuvaa Nuutinen.

Erittäin tärkeänä nähdään myös lasten kanssa ikä- ja kehitystasoinen työskentely, jolla mahdollistetaan salatuista asioista puhuminen ja väkivallankierteen ylisukupolvisuuden katkaiseminen.

MARAK–työryhmän avulla turvallisempi elämä

Moniammatillinen riskinarviointikokous MARAK on Englannista lähtöisin oleva menetelmä, jolla pyritään auttamaan vakavaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneita uhreja. Suomessa menetelmä on ollut käytössä vuodesta 2010 ja työskentelymallia koordinoi Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitos.

– Moniammatillisessa työryhmässä väkivallan uhrille laaditaan turvasuunnitelma ja tätä kautta parannetaan uhrin turvallisuutta. Tutkimuksen mukaan MARAK–työryhmään ohjautuneista asiakkaista 70 % on voinut irrottautua väkivallan kierteestä, kertoo Nuutinen.

Kenellä tahansa viranomaisella tai yhteistyökumppanilla Kuopiossa on mahdollisuus ohjata kuopiolainen tai Kuopioon muuttamassa oleva asiakas MARAK–työryhmän asiakkaaksi. Työryhmässä edustettuina ovat Itä-Suomen poliisin Ankkuri työryhmä, Itä Suomen poliisi, Rikosuhripäivystys, seurakunnan diakoniatyö, aikuissosiaalityö, Päihdepalvelusäätiö, Kuopion psykiatrian keskus, Kuopion yliopistollisen sairaalan päivystys, terveystieteiden keskuksen lääkäreiden vastaanoton hoitajat, lastensuojelu, sosiaalipäivystys ja Kuopion turvakoti.

– Syksyllä 2019 saamme myös mukaan neuvolan edustuksen. Viime vuonna MARAK–työryhmässä oli 17 asiakasta, joille laadittiin toimenpidesuunnitelma, Nuutinen selvittää.

MARAK–työskentely alkaa siitä, kun uhri ilmoittaa ammattilaiselle tai viranomaiselle kokemastaan lähisuhdeväkivallasta tai sen uhan alla elämisestä.

– Jos selvittelyssä käy ilmi, että asiakas on korkeassa riskissä lähisuhdeväkivallan osalta, ohjataan hänen tapauksensa asiakkaan suostumuksella MARAK–työryhmälle, toteaa Nuutinen.

Asiakkaat ovat kokeneet MARAK–työryhmän avun ja tuen merkityksellisenä. Heitä on helpottanut, kun moniammatillinen tiimi on ollut saman pöydän ääressä pohtimassa heidän asiaansa ja tekemässä suunnitelmaa yhdessä heidän kanssaan turvallisemmän elämän järjestymiseksi.

Lyömätön Linja väkivaltaa käyttäneiden miesten apuna

Miessakit ry:n Lyömätön Linja –toiminta laajeni Helsingistä Kuopioon loppukesällä 2018. Miessakkien Lyömättömällä Linjalla työskennellään miesten kanssa, jotka ovat lähisuhteissaan käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Kohteena on ollut puoliso, kumppani, vanhempi tai lapsi. Kaikki Miessakkien asiakkaat ovat miehiä.

Työskentelyn tavoitteena on, että asiakas ymmärtää paremmin omaa toimintatapaansa ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä oppii vaihtoehtoisia toimintamalleja väkivaltaiselle käyttäytymiselle.

– Asiakas voi tulla miettimään tilannettaan, ennen kuin on tapahtunut jotain ikävää. Työskentely alkaa aina yksilötapaamisilla, joita täydennetään tarvittaessa paritapaamisilla, väkivaltatyöntekijä Mikko Pulkanen kertoo.

Oma yhteydenotto kertoo asiakkaan omasta motivaatiosta saada apua. Suurin osa asiakkaista on löytänyt tiedon Lyömättömästä Linjasta jo netin kautta. Tämän jälkeen miehet ovat ottaneet yhteyttä puhelimitse tai sähköpostilla ja varanneet

ajan yksilötapaamiseen. Myös erilaiset yhteistyökumppanit voivat välittää asiakkaiden yhteystietoja, tietenkin asiakkaan luvalla.

– Miehet ovat kokeneet hyväksi, että pääsevät puhumaan asiasta ja heitä kuunnellaan, ehkä ensimmäisen kerran elämässään, Pulkkanen selventää.

– Kyseessä on koko perheen ja läheisten turvallisuus. Jos ei auteta tekijää, niin väkivalta voi jatkua ja siirtyä esimerkiksi seuraavaan suhteeseen, väkivaltatyöntekijä Juha-Pekka Tams lisää.

”Sain uusia näkökulmia ja itsetutkiskelu lisääntyi”

Asiakkaiden toiveesta yhdeksi toimintamalliksi on tulossa ryhmätoiminta, jossa asiakkaat pääsevät puhumaan ja jakamaan kokemuksiaan vertaisryhmässä. Lyömättömän Linjan työntekijät tapaavat asiakkaat toimistolla, Kuninkaankatu 20:ssä, ja etäauttaminen on myös mahdollista.

Väkivaltatyöntekijöihin voi olla yhteydessä myös toiselta puolelta Suomea. Apua Kuopiosta tarjotaan videovälitteisesti kaikkialle Helsingin ulkopuolelle, Pohjois-Suomeen asti.

– Asiakkaidemme ikähaitari on alle parikymppisistä yli seitsemänkymmppisiin. Ei siis ole tarkkaa kriteeriä iän suhteen. Myös alaikäisen on mahdollista tulla avun piiriin, tarvittaessa yhteistyössä muun toimijan kanssa. Palvelumme on maksutonta, Pulkkanen toteaa.

Kuopio on toinen paikkakunta, jossa Lyömätön linja toimii. Miessakeilla on eri toimintamuotoja Kuopion ja Helsingin lisäksi myös Lahdessa ja Tampereella. Toimintaa ollaan laajentamassa myös Turkuun ja Ouluun. Tavoitteena on, että Lyömätön linja –toiminta jatkuu Kuopiossa myös v. 2020 jälkeen.

Turvallinen koti ja *Pelotta* –hankkeet sekä *Lyömätön Linja* –toiminta ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) rahoittamia. *Kuopion turvakoti* on valtiorahoitteinen.

- Asiakkaiden kommentteja lähisuhdeväkivallasta ja avunsaannistaan:

”Yksinjääminen on kaikkein pahinta”

”Opin kohtaamaan omat tunteet ja ajattelemaan järjellä niiden lähtökotia.”

”Sain uusia näkökulmia ja itsetutkiskelu lisääntyi”

”Opin tunnistamaan ja sain keinoja tilanteisiin, jotka aikaisemmin johtivat väkivaltaan.”

”Opin puhumaan kumppanille, aikaisemmin panttasin ja räjähdin.”